

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
nuorisovaltuusto@pirha.fi
pirha.fi

Lausunto
9.11.2023

Pirkanmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuuston lausunto hyvinvointialueen alueellisesta hyvinvointikertomuksesta ja -suunnitelmasta 2023–2026

Esipuhe

Pirkanmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuusto on kokouksessaan 9.11.2023 käsitellyt hyvinvointialueen alueellista hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa vuosille 2023–2026 sekä muita siihen liittyviä asiakirjoja. Keskityimme tässä lausunnossa kokonaisuuden muodostavaan hyvinvointikertomukseen ja suunnitelmaan, ns. ”kattosuunnitelmaan” ja lausumme siitä seuraavaa:

Taustaa

Lainsäädäntö

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskevassa lainsäädännössä, hyvinvointialuelaisissa sekä Suomen kuntalaissa mainitaan kunnan sekä hyvinvointialueen velvollisuudesta laatia hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Alueellinen hyvinvointikertomus- ja suunnitelma sekä sen alaiset suunnitelmat perustuvat moneen eri lainsäädäntöön ja niiden välinen yhdyspinta on otettava laajasti huomioon niiden laadinnassa.

Kuntien lakisääteinen velvollisuus hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

Sosiaali- ja terveystalouden siirryttyä kunnilta sekä kuntayhtymiltä hyvinvointialueiden vastuulle, jäi kunnille lakisääteinen velvollisuus edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueen tulee tehdä tiivistä yhteistyötä kuntien, yksityisen ja kolmannen sektorin sekä muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. HYTE-kertoimen avulla on mahdollista ylläpitää palveluiden rahoitusta, ja hyvinvointialueen tulee kannustaa kuntia myös tämänhetkisessä vaikeassa kuntataloudellisessa tilanteessa investoimaan mm. liikuntapalveluihin sekä sivistystoimeen. Nuorisovaltuusto vetoaa hyvinvointialueeseen, että se kohdistaa huomiota erityisesti nuoriin ja heidän palveluihinsa. Nuorten liikkumattomuus on suuri uhka myös Pirkanmaalla.

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadintaprosessi

Nuorisovaltuusto on ollut mukana laadintaprosessissa monessa eri yhteydessä. Nuorisovaltuustoa hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman hyvinvointialuejohtajan asettamassa ohjausryhmässä on edustanut nuorisovaltuuston puheenjohtaja Eetu Hukkanen sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sekä maakunnallisen perhekeskusverkoston ohjausryhmässä nuorisovaltuuston 2. varapuheenjohtaja Martti Kaisti. Lisäksi nuorisovaltuuston jäsenet Sara Järvinen ja Venla Mustalahti ovat edustaneet nuorisovaltuustoa alueellisen opiskeluhuollon työryhmässä, joka on käsitellyt opiskeluhuoltosuunnitelmaa.

Nuorisovaltuuston lausunto

Pirkanmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuusto on tyytyväinen hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan vuosille 2023–2026. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on kattava, perinpohjainen ja laadukas, josta nuorisovaltuusto haluaa kiittää valmistelijoita. Nuorisovaltuusto pystyy tukemaan hyvinvointisuunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä ja strategisia painopisteitä sellaisenaan. Kuitenkin halutaan nostaa esille yksittäisiä kohtia suunnitelmasta, jotka ovat erityisen tärkeitä nuorille, sekä kommentoida sitä yleisellä tasolla.

Mielenterveyspalvelut

Pirkanmaalla on paraikaa käynnissä mielenterveyskriisi. Yhä useampi nuori tarvitsee ammattiapua, oli syynä sitten stressi, masennus tai mitä muuta vaan. Kuitenkin monen kohdalla surullinen todellisuus on se, että apua voi olla vaikeaa saada. Jonot terapiaan ja psykiatreille ovat mahdottoman pitkät, jolloin oikea-aikaisen palvelun tarjoaminen on mahdotonta. Lisäksi todella moni nuori joutuu kohtaamaan tilanteen, jossa heitä pomputetaan ammattilaiselta toiselle, eikä heille anneta aikaa muodostaa luottamussuhdetta ammattilaiseen. Nämä ovat molemmat erittäin huolestuttavia ilmiöitä Pirkanmaalla kuin myös muualla Suomessa. Siksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto haluaakin erityisesti korostaa mielenterveyden tärkeyttä tulevien vuosien hyvinvointisuunnitelmissa. Nuorten mielenterveys ei ole kysymys, josta voidaan neuvotella tai leikata. Hyvinvointialueen pitäisi pystyä takaamaan jokaisen Pirkanmaalaisen nuoren pääsy oikea-aikaiseen, ihmislähtöiseen ja laadukkaaseen hoitoon, maksoi mitä maksoi!

Matalan kynnyksen palvelut

Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto haluaa myös painottaa ennaltaehkäisevien ja matalan kynnyksen palveluiden tärkeyttä. Apua kaipaava nuori ei ole hyvinvoiva nuori. Kuitenkin kynnys avun hakemiseen on usein liian korkea, joten nuori jää yksin murheittensa kanssa. Tämä usein johtaa siihen, että tarvitaan intensiivisempää hoitoa, joka taas ei ole hyväksi nuorelle tai hyvinvointialueen kukkarolle. Siksi matalan kynnyksen palvelut ovat ehdottoman tärkeitä, ja niitä pitäisi olla saatavilla kaikkialla Pirkanmaalla. Loistava esimerkki matalan kynnyksen palvelusta on walk-in terapia. Nuorisovaltuusto haluaa kuitenkin asettaa vielä enemmän painoarvoa ennaltaehkäisevälle työlle. Ensisijainen tavoite Pirkanmaalla on se, että nuoret

eivät joutuisi elämäntilanteeseen, jossa he joutuisivat etsimään apua. Tätä tavoitetta nuorisovaltuusto haluaakin edistää esimerkiksi vahvistamalla nuorisotyön asemaa Pirkanmaalla. Onkin hienoa, että molemmista näistä aiheista on puhuttu tulevien vuosien hyvinvointisuunnitelmassa.

Tietopohjainen päätöksenteko ja osallisuus

Hyvinvointialueen nuorisovaltuuston mielestä on hälyttävää, että tässä kattavassa suunnitelmassa ei ole mainittu mitään lapsivaikutusten arvioinnista. Muissa asiakirjoissa tästä on puhuttu, mutta se on jäänyt kokonaan puuttumaan hyvinvointikertomuksesta ja suunnitelmasta 2023–2026. On erittäin tärkeää, että erilaisia suunnitelmia ja toimenpiteitä tehtäessä otetaan huomioon niiden vaikutukset lapsiin sekä lapsiperheisiin. Monet ovat sanoneet lasten olevan tulevaisuuden resurssi; nuorisovaltuusto yhtyy tähän sentimenttiin. Siksi vaaditaan, että vaikutusarviointi sisällytetään tähän asiakirjaan.

On sanomattakin selvää, että nuorten osallistaminen päätöksenteossa on hyvinvointialueen nuorisovaltuustolle ehdottoman tärkeää. Yksi hyvinvoinnin perustuskivistä on se, että ihminen kokee tulleen kuuluksi. Historiallisesti tämän toteutuminen nuorten osalta on ollut hankalaa, mutta esimerkiksi nuorisovaltuustojen avulla on otettu askelia oikeaan suuntaan. Kuitenkin parannettavaa on vielä. Nuorisovaltuusto ymmärtää sen, että käsitteillä on hyvinkin laaja ja kattava lausunto, mutta olisi kaivattu maininta nuorten osallistamisesta. Asiakirjan painopisteissä tai toimenpiteissä ei mainita nuorten osallistamista tai nuorisovaltuustoja kertaakaan, joka on erittäin huolestuttavaa.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Myös kirjaukset siitä, miten hyvinvointialue takaa yhdenvertaiset palvelut jokaiselle Pirkanmaalaiselle puuttuvat. Hyvinvointisuunnitelmassa ei siis puhuta mitään siitä, miten pystytään takaamaan tasavertaista palvelua esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille tai etnisille vähemmistöille. Suunnitelmassa ei mennä pintaa syvemmälle, kun puhutaan esimerkiksi kehitysvammaisen ihmisen erityistarpeista. Käsitteet kuten "yhdenvertaisuus" ja "tasa-arvo" jäävät kokonaan puuttumaan suunnitelmasta. Nuorisovaltuuston mielestä tämä on naurettavaa. Aikoina, jolloin yhä useampi ihmisryhmä kokee asemansa uhatuksi, tarvitaan juuri näitä kirjauksia. Siksi nuorisovaltuusto katsookin niiden puutetta erittäin kriittisesti, ja toivoo, että valmistelijat harkitsevat tarkkaan niiden pois jättämistä.

Pääpiirteittäin hyvinvointikertomus- ja suunnitelma 2023–2026 on kuitenkin hyvä. Sisällöllisesti siinä on kuitenkin puutteita, esimerkiksi nuorisovaltuuston aseman ja yhdenvertaisuuden kannalta. Toivotaan, että jatkovalmisteluissa nuorisovaltuuston kommentit otetaan huomioon, ja suunnitelman puutteet tullaan täydentämään. Nuorisovaltuusto uskoo, että yhdessä voimme rakentaa Pirkanmaasta paikan, jossa jokainen nuori saa tarvitsemansa tuen ja mahdollisuuden hyvään mielenterveyteen. Toivomme, että esittämämme näkökohdat saavat ansaitsemansa painoarvon ja konkreettiset toimenpiteet tulevat tukemaan niiden toteutumista. Yhdessä voimme tehdä Pirkanmaasta paikan, jossa jokainen nuori kukoistaa ja voi hyvin.

Yhteenveto

Lyhykäisyydessään nuorisovaltuusto pystyy tukemaan laadittua suunnitelmaa, mutta esittää siihen edellä mainitut huomiot. Toivomme jatkossakin, että nuorisovaltuustoa osallistetaan laajasti sekä mahdollistetaan myös muissa hyvinvointialueen osallisuuden muodoissa yhdenvertainen kohtelu kaikille ikäryhmille iästä, taustasta, etnisyydestä, äidinkielestä tai muusta tekijästä riippumatta.

Lausunto on käsitelty ja hyväksytty nuorisovaltuuston kokouksessa 9.11.2023.

Nuorisovaltuuston puolesta,

Eetu Hukkanen

Pirkanmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuuston puheenjohtaja

Martti Kaisti

Pirkanmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuuston 2. varapuheenjohtaja

Wilma Karlsson

Pirkanmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuuston jäsen